

## پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان بر اساس استفاده آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی

سارا فرج‌دنیوی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، مرکزی، ایران

پذیرش: ۴ اردیبهشت ۱۴۰۱

دریافت: ۵ دی ۱۴۰۰

### Predicting Children's Behavioral Problems Based on Mothers' Problematic Use Of Virtual Social Networks

Sara Farajdonyavi

Master Student of Educational Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Saveh Branch, Markazi, Iran

Received: 26 December 2021

Accepted: 24 April 2022

Original Article

مقاله پژوهشی

#### Abstract

This study aimed to predict children's behavioral problems based on mothers' problematic use of virtual social networks. This study was a descriptive correlational study. The statistical population of the study included all mothers in Tehran in 1400 who had at least one child in primary school and were members of the virtual social networks Instagram, WhatsApp, and Telegram. 120 people were selected by convenience sampling method (call-in virtual social networks). Behaviors and Abilities Questionnaire (1997). Data analysis was performed from questionnaires through SPSS 23 software in two parts: descriptive (standard deviation, skewness, and elongation) and inferential (Pearson correlation and linear regression analysis). The results showed that there is a significant positive relationship between problematic use of mothers' Internet and children's behavioral problems. problematic use of the Internet by mothers can also predict children's behavioral problems. Accordingly, it is necessary to pay special attention to the effects of technology in family interactions, and parents are advised to improve their children's behavioral problems by managing the use of the Internet.

#### Keywords

Behavioral Problems, Virtual Social Networks, Problematic Internet Use.

#### چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان بر اساس استفاده آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی انجام شد. این پژوهش یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه مادران شهر تهران در سال ۱۴۰۰ بود که حداقل یک فرزند در مقطع ابتدایی داشتند و در شبکه‌های اجتماعی مجازی اینستاگرام، واتساپ و تلگرام عضو بودند، می‌باشد که از میان آنها ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس (فراخوان در شبکه‌های اجتماعی مجازی) انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها بر اساس پرسشنامه استفاده آسیب‌زا از اینترنت-تجدیدنظر شده (۲۰۱۰)، پرسشنامه‌ی توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک گودمن (۱۹۹۷) انجام گرفت. تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS 23 در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت مادران و مشکلات رفتاری کودکان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت توسط مادران، قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان (و زیرمقیاس‌های آن) می‌باشد. بر این اساس لازم است به تأثیرات فناوری در تعاملات خانوادگی توجه ویژه‌ای شود و به والدین پیشنهاد می‌شود با مدیریت استفاده از اینترنت، مشکلات رفتاری در کودکان خود را بهبود بخشند.

#### واژه‌های کلیدی

مشکلات رفتاری، شبکه‌های اجتماعی مجازی، استفاده آسیب‌زا از اینترنت.

\* نویسنده مسئول: سارا فرج‌دنیوی

نویسنده مسئول: sarahdonyavi@gmail.com

\*Corresponding Author: Sara Farajdonyavi

## مقدمه

کاهش رضایت زناشویی (نورثروپ و اسمیت<sup>۱۱</sup>، ۲۰۱۶) و مهمتر از همه حواس‌پرتهی والدین از کودکان و یا استفاده‌ی همزمان از فناوری و تعامل با کودک (کیلدرد و میدلیمس<sup>۱۲</sup>، ۲۰۱۷؛ مک‌دنیل و رادسکی<sup>۱۳</sup>، ۲۰۱۷) می‌گردد.

به‌طور کلی می‌توان گفت اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی باعث ایجاد مشکلات در زندگی می‌گردد. فرد مبتلا به این نوع استفاده‌ی آسیب‌زای، هر چه بیشتر در استفاده از شبکه‌های اجتماعی درگیر شود به همان میزان از فعالیت‌های خانوادگی فاصله می‌گیرد و بر سیستم خانواده اثر منفی می‌گذارد (نیرومند و ذهابی، ۱۳۹۴). در کل زنان نسبت به مردان بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و زمان بیشتری را صرف استفاده از آن‌ها می‌کنند (تانگ و کوه، ۲۰۱۷). پژوهش شریفی و ایروانی (۱۳۹۷) که به‌طور خاص بر روی مادران انجام گرفت، نشان داد که اعتیاد مادران به اینترنت، پیش‌بینی‌کننده‌ی مشکلات رفتاری در کودکان دستانی آنهاست. مشکلات رفتاری کودکان از دیدگاه کوای و پترسون<sup>۱۴</sup> (۱۹۸۷) به دو تقسیم می‌شود: مشکلات بیرونی‌سازی از قبیل برون‌ریزی، ستیزه‌جویی، نافرمانی، رفتارهای قانون‌شکنانه و پرخاشگرانه؛ مشکلات درونی‌سازی شامل گوشه‌گیری، افسردگی، اضطراب و شکایات جسمانی (یاربگر روش، عامری، بیجاری و دهشیری، ۱۳۹۸). یافته‌های پژوهش مک‌دنیل و رادسکی (۲۰۱۷) حاکی از آن است که کودکان والدینی که استفاده‌ی آسیب‌زای از اینترنت در آن‌ها بیشتر است، مشکلات رفتاری بیشتری مانند پرخاشگری (مشکلات رفتاری برونی‌سازی شده) و ناراحتی (مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده) را نشان می‌دهند. والدین در این پژوهش عنوان کردند که مشکلات رفتاری کودکانشان، با استفاده‌ی بیشتر آنها از فناوری، افزایش می‌یابد.

بررسی پژوهش‌ها نشان از آن دارد که استفاده‌ی آسیب‌زای از اینترنت موجب حواس‌پرتهی مادران از کودکانشان شده و این حواس‌پرتهی‌ها، احتمال کاهش کیفیت والدگری را بیشتر می‌کند. هرچه این حواس‌پرتهی‌ها افزایش یابد، بر رشد کودک و به‌طور خاص بر رفتار کودک، تأثیر منفی خواهد گذاشت (دروین<sup>۱۵</sup> و مک‌دنیل، ۲۰۱۸). با افزایش نرخ نفوذ تلفن همراه و در دسترس

دسترسی به اینترنت و استفاده از تلفن‌های هوشمند و سایر دستگاه‌های فناوری به‌سرعت افزایش یافته است (مرکز تحقیقات پیو<sup>۱۶</sup>، ۲۰۱۷). شبکه‌های اجتماعی<sup>۱۷</sup> مجازی مانند شبکه‌های تلگرام<sup>۱۸</sup>، اینستاگرام<sup>۱۹</sup>، فیسبوک<sup>۲۰</sup> و غیره امروزه مورد استفاده بسیاری از افراد دنیا قرار گرفته است (تانگ و کوه<sup>۲۱</sup>، ۲۰۱۷). در بین کشورهای غرب آسیا، تعداد کاربران اینترنت در ایران نسبت به سایر کشورها به‌طور قابل توجهی بیشتر است و تعداد کاربران از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ از ۳/۸٪ به ۶۹/۱٪ افزایش یافته است (آمار اینترنت و گزارش‌های مخابراتی ایران<sup>۲۲</sup>، ۲۰۲۰). دونگ، یانگ، لو و هائو<sup>۲۳</sup> (۲۰۲۰) در پژوهشی که با هدف ارزیابی استفاده از اینترنت در شرایط پاندمی کرونا<sup>۲۴</sup> بر روی ۲۰۵۰ شرکت‌کننده انجام دادند، نتایج حاکی از استفاده‌ی بیش از حد از اینترنت در میان کاربران بود. علیرغم خدماتی که این شبکه‌ها در زمینه‌ی اطلاع‌رسانی و تسهیلات ارتباطی فراهم کرده‌اند، آسیب‌هایی نیز با خود به همراه داشته‌اند (الجمعه، القودا، البورسان، بخیت و عبدالجبار<sup>۲۵</sup>، ۲۰۱۶).

استفاده بیش از حد از فناوری به‌عنوان اعتیاد به اینترنت<sup>۱۱</sup> و استفاده‌ی آسیب‌زای از اینترنت<sup>۱۲</sup> شناخته می‌شوند و هر دو با مشکلات بهداشت روان مانند افسردگی، اضطراب و مشکلات اجتماعی همراه هستند (نوروزی، روشن‌چلسی و فراهانی، ۱۳۹۹). استفاده از اینترنت از دیدگاه یانگ<sup>۱۳</sup> (۱۹۹۶) در شرایطی آسیب‌زای تلقی می‌شود که بر روابط بین‌فردی، زندگی اجتماعی و یا ثبات عاطفی کاربران تأثیرات منفی بگذارد (نوروزی، روشن‌چلسی و فراهانی، ۱۴۰۰). باید توجه داشت که استفاده‌ی آسیب‌زای از اینترنت و اعتیاد به اینترنت دو مفهوم متفاوت است. استفاده آسیب‌زای از اینترنت ممکن است شامل اعتیاد به اینترنت باشد اما یک مفهوم چند وجهی و گسترده‌تر است (دانجلو و مورنو<sup>۱۴</sup>، ۲۰۲۰). استفاده‌ی بیش از حد از اینترنت موجب کاهش ارتباط میان اعضای خانواده (سواری، ۱۳۹۲)، غفلت همسران از یکدیگر (رابرتز و دیوید<sup>۱۵</sup>، ۲۰۱۶)، بروز اختلافات میان زوجین (فاکس، اسبورن و واربر<sup>۱۶</sup>، ۲۰۱۴)، افزایش روابط فرازناشویی (کمال‌جو و همکاران، ۱۳۹۵؛ رایدوی و کلایتون<sup>۱۷</sup>، ۲۰۱۶)،

11 Internet Addiction

12 Problematic Internet Use

13 Young

14 D'Angelo & Moreno

15 Roberts & David

16 Fox, Osborn & Warber

17 Ridgway & Clayton

18 Northrup & Smith

19 Kildare, & Middlemiss

20 McDaniel & Radesky

21 Quay & Peterson

22 Drouin

1 Pew Research Center

2 Social networks

3 Telegram

4 Instagram

5 Facebook

6 Tang & Koh

7 Iran Internet Stats and Telecommunications Reports

8 Dong, Yang, Lu & Hao

9 Covid-19

10 Aljomaa, Qudah, Albursan, Bakhiet & Abduljabbar

(۲۰۱۰): این پرسشنامه برای اولین بار توسط کاپلان در سال ۲۰۰۲ طراحی شد و سپس در سال ۲۰۱۰ مورد بازنگری قرار گرفت. پرسشنامه مجموعاً ۱۵ سؤال و ۵ زیر مقیاس دارد که عبارت است از ترجیح تعامل اجتماعی آنلاین، تنظیم خلق و خو، اشتغال ذهنی، استفاده جبری از اینترنت و پیامدهای منفی. سؤالات به صورت لیکرت ۷ گزینه‌ای از ۱ تا ۷ نمره‌گذاری می‌شوند. در ایران احمدپور، اصغری، سلطانیان، محمدی و پورالعجل (۱۳۹۷) در نمونه‌ای متشکل از ۹۸۶ نفر، روایی کل پرسشنامه را ۰/۸۵ محاسبه کردند که در مجموع پرسشنامه از روایی قابل قبول برخوردار است. پایایی پرسشنامه اصلی بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش شده بود (کاپلان، ۲۰۱۰). پایایی ویرایش فارسی این پرسشنامه نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ برآورد شد.

پرسشنامه توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک<sup>۳</sup>: این پرسشنامه یک پرسشنامه‌ی غربالگری رفتاری برای کودکان در سن ۳ تا ۱۶ سال است که بر مبنای ملاک‌های تشخیصی ICD-10 توسط روانپزشک انگلستانی روبرت گودمن (۱۹۹۷) تهیه شده است. در این پرسشنامه نقاط قوت و دشواری (SDQ) در چندین نسخه برای پاسخگویی به نیاز پژوهشگران، پزشکان و متخصصان آموزش، وجود دارد که شامل نسخه‌ی مخصوص والدین، نسخه‌ی مخصوص آموزگاران و نسخه‌ی خودگزارشی است. در این پژوهش از نسخه‌ی مخصوص والدین استفاده می‌شود. تمام نسخه‌های SDQ حدود ۲۵ ویژگی را می‌سنجد برخی مثبت و برخی دیگر منفی. این ۲۵ مورد بین ۵ مقیاس تقسیم می‌شوند: مشکلات هیجانی، مشکلات سلوک، بیش‌فعالی / نقص توجه، مشکلات ارتباطی و رفتارهای جامعه‌پسند. در نمونه‌های کم‌خطر یا جمعیت عمومی، بهتر است از تقسیم SDQ به سه خرده مقیاس مشکلات درونی‌سازی شده (مشکلات هیجانی+ مشکلات ارتباطی)، مشکلات برونی‌سازی شده (مشکلات سلوک+ بیش‌فعالی / نقص توجه) و رفتارهای جامعه‌پسند استفاده شود. سؤالات بر اساس مقیاس سه درجه‌ای لیکرت شامل «درست نیست»، «تا حدودی درست است» و «قطعاً درست» از صفر تا دو نمره‌گذاری می‌شود. از جمع سؤالات مربوط به هر خرده‌مقیاس، نمره‌ی آن خرده مقیاس محاسبه می‌شود. نمرات هر یک از مقیاس‌های رفتار درونی‌سازی شده و رفتارهای برونی‌سازی شده از صفر تا ۲۰ متغیر است (گودمن و گودمن<sup>۴</sup>، ۲۰۰۹). گودمن (۲۰۰۱)، در ارزیابی درونی این پرسشنامه، آلفای کرونباخ ۰/۷۳ را برای

بودن همبستگی این وسائل و وقفه‌ها و حواس‌پرتی‌هایی که در روابط ایجاد می‌کند، این احتمال وجود دارد که بهزیستی والدین و کودکان به شیوه‌ی قابل توجهی تحت تأثیر قرار گیرد. در حقیقت نگرانی‌ها و نظرات در مورد استفاده والدین از تلفن همراه زیاد است (کریستاکیس، ۲۰۲۰). بنابراین هدف اصلی این پژوهش، پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان بر اساس استفاده آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. اگرچه پژوهش‌های زیادی در ارتباط با استفاده‌ی آسیب‌زای والدین بالادست مادران از اینترنت و تأثیر آن بر مشکلات رفتاری کودکان صورت گرفته است، اما پژوهشی که در آن به بررسی رابطه‌ی مستقیم استفاده‌ی آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مشکلات رفتاری کودکان دبستانی آنها به صورت کمی پرداخته باشد بسیار اندک است که ابزار سنجش و ملاک‌های ورود به پژوهش آنها با این پژوهش متفاوت است. همچنین این پژوهش در زمان پاندمی کرونا صورت گرفته است که خواه‌ناخواه تعامل مادر و کودک بیشتر و استفاده‌ی مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل شرایط موجود در جامعه به دلیل قرنطینه و پرداختن به مسائل تحصیلی و آموزشی کودکانشان بیشتر است.

## روش

این پژوهش یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه مادران شهر تهران در سال ۱۴۰۰ بود که حداقل یک فرزند در مقطع ابتدایی داشتند و در شبکه‌های اجتماعی مجازی اینستاگرام، واتساپ و تلگرام عضو بودند. تعداد اعضای نمونه بر اساس اینکه در مطالعات همبستگی تعداد اعضای نمونه بین ۱۲۰ تا ۱۵۰ نفر کفایت می‌کند، ۱۲۰ نفر در نظر گرفته شد که با روش نمونه‌گیری در دسترس مشخص شدند (با توجه به ریزش پرسشنامه‌ها در انتهای کار، تعداد نمونه ۱۳۰ نفر در نظر گرفته شد).

## ابزار پژوهش

ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسشنامه استفاده آسیب‌زا از اینترنت کاپلان-تجدیدنظر شده (۲۰۱۰)، پرسشنامه‌ی توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک گودمن (۱۹۹۷) بود. پرسشنامه استفاده آسیب‌زا از اینترنت<sup>۱</sup> کاپلان<sup>۲</sup>-تجدیدنظر شده

<sup>3</sup> Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

<sup>4</sup> Goodman & Goodman

<sup>1</sup> Problematic Internet Use (GPIUS2)

<sup>2</sup> Caplan

### یافته‌ها

در مجموع ۱۲۰ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۳۲/۷ و میانگین سنی فرزندان ۹/۴ بود. ۴۵/۳٪ از کودکان، دختر و ۵۴/۷٪ از آنان پسر بودند. در جدول ۱، شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش آمده است.

در جدول ۲، شاخص‌های مربوط به همبستگی بین متغیرهای پژوهش آمده است. همانطور که نتایج ضرایب همبستگی پیرسون در جدول بالا نشان می‌دهد، بین متغیرهای پژوهش رابطه‌ی معناداری وجود دارد. استفاده آسیب‌زا از اینترنت با مشکلات رفتاری کودک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. به‌منظور بررسی این فرضیه که استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت توان پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان را دارد، از روش رگرسیون خطی ساده استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

مقیاس‌های مختلف گزارش کرد که مطالعات مشابه نیز در همین محدوده مشابه گزارش شده‌اند. روایی همگرا و افتراقی این پرسشنامه با سبب مشکلات رفتاری نشان داده است که این پرسشنامه در مقایسه با CBCL در نمونه کودک و نوجوان جمعیت عمومی، دقیق‌تر است. غنی زاده، ایزدپناه و عبدالهی (۲۰۰۷) پژوهشی با هدف تعیین روایی و پایایی این پرسشنامه انجام دادند. نمونه مورد بررسی، شامل ۳۷۹ پسر و ۳۷۷ دختر در سن ۳-۱۸ سال بود. این پرسشنامه توسط والدین، آموزگاران و نوجوانان تکمیل شد. ضریب همسانی درونی آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۳ گزارش شده است. وفایی و روشن (۱۳۸۵) نیز آلفای کرونباخ ۰/۸۴ را برای مشکلات رفتاری کودک و اعتبار درونی کل مقیاس را ۰/۴۳ گزارش کردند. تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم افزار SPSS 23 در دو بخش توصیفی (انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) و استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) انجام پذیرفت.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	چولگی	کشیدگی
استفاده آسیب‌زا از اینترنت	۴۵/۷۳	۱۷/۳۸	۱۵	۸۹	۰/۲۷	۰/۶۴
مشکلات رفتاری (نمره کل)	۹/۷۳	۴/۳۵	۱	۲۴	۰/۶۶	۰/۲۵
مشکلات برونی‌سازی	۶/۲۴	۲/۷۳	۰	۱۵	۰/۶۴	۰/۱۵
مشکلات درونی‌سازی	۳/۳۹	۲/۵۱	۰	۱۲	۰/۷۹	۰/۴۸

جدول ۲. شاخص‌های مربوط به همبستگی بین متغیرها پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
۱ استفاده آسیب‌زا از اینترنت	۱			
۲ مشکلات رفتاری	۰/۳۱	۱		
۳ مشکلات برونی‌سازی	۰/۲۷	۰/۸۰	۱	
۴ مشکلات درونی‌سازی	۰/۲۲	۰/۷۸	۰/۳۴	۱

جدول ۳. خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه بین استفاده آسیب‌زا از اینترنت با مشکلات رفتاری کودکان

متغیر پیش‌بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده
مشکلات رفتاری کودکان	۰,۳۹	۰,۱۵	۰,۱۴
مشکلات برونی‌سازی شده	۰,۳۲	۰,۱۰	۰,۰۹
مشکلات درونی‌سازی شده	۰,۳۴	۰,۱۲	۰,۱۱

مشکلات برونی سازی شده و ۱۲ درصد مشکلات درونی سازی شده) را تبیین می‌کند.  
برون داد بعدی رایانه تحلیل ضرایب رگرسیون مدل را نشان می‌دهد:

بر اساس اطلاعات جدول بالا، رابطه بین استفاده آسیب‌زا از اینترنت و مشکلات رفتاری کودکان برابر با ۰/۳۹ است (مشکلات برونی‌سازی شده ۰/۳۲؛ مشکلات درونی‌سازی شده ۰/۳۴)؛ به عبارت دیگر، این متغیر تقریباً ۱۵ درصد از تغییرات مربوط به «مشکلات رفتاری کودکان» ( $R^2=0/15$ ) (۱۰ درصد

جدول ۴. ضریب استفاده آسیب‌زا از اینترنت در پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان

متغیر وارد شده در مدل	مدل	B	SE	(Beta)	T	سطح معناداری
(عرض از مبدا)	۵/۰۹	۰/۱۶۲				۰/۰۰۰
مشکلات رفتاری کودکان	ضریب متغیر	۰/۰۷	۰/۰۴۷	۰/۲۸	۵/۴۴	۰/۰۰۰

## نتیجه‌گیری و بحث

هدف از مطالعه حاضر پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان بر اساس استفاده آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی بود. همانطور که در نتایج تحلیل به آن اشاره شد، بین استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت در مادران با مشکلات رفتاری در کودکان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مثبت بودن رابطه بیانگر این است که با افزایش استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت، میزان مشکلات رفتاری کودکان افزایش می‌یابد. همچنین نتایج حاکی از آن بود که استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت در مادران توان پیش‌بینی مشکلات رفتاری در کودکان را دارد. نتایج حاصل از این پژوهش با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های نوروزی و همکاران (۱۴۰۰)، نوروزی و همکاران (۱۳۹۹)، یاریگر روش و همکاران (۱۳۹۸)، مک‌دنیل و رادسکی (۲۰۱۸)، دروین و مک‌دنیل (۲۰۱۸)، رابرتز و دیوید (۲۰۱۶) مبنی بر رابطه‌ی مثبت استفاده‌ی آسیب‌زای اینترنت با مشکلات رفتاری فرزندان همراستا است. در تبیین یافته‌ی پژوهش می‌توان گفت از آنجا که حواس‌پرتی با استفاده از اینترنت شیوع زیادی پیدا کرده، مخصوصاً استفاده‌ی از تلفن همراه و سایر وسایل فناوری توسط مادران در حالی که در کنار فرزندان خود هستند، به پدیده‌ی رایجی تبدیل شده است و موجب حواس‌پرتی آنان از کودکانشان می‌گردد، موجبات نگرانی زیادی را فراهم می‌آورد (مک‌دنیل، ۲۰۱۹). این نگرانی از آنجا ناشی می‌شود که ممکن است استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت باعث برانگیخته شدن سبک خاصی از والدگری گردد که در نتیجه‌ی آن تعامل با کودک و حتی گاهی اوقات پاسخ پرخاشگرانه به کودک را رقم بزند (رادسکی و همکاران، ۲۰۱۴). این موضوع به نوبه‌ی خود منجر به ایجاد یک الگوی رفتاری مشکل‌ساز در کودک می‌شود. از آنجا که کودکان نیاز به توجه و دیده شدن از طرف مادران خود دارند و از طرفی مادری که استفاده‌ی آسیب‌زا از اینترنت دارد

دچار حواس‌پرتی‌های بیشتری نسبت به کودک خود می‌باشد، تلاش کودک برای جلب توجه مادر (رادسکی و همکاران، ۲۰۱۶) و اجتناب بالقوه‌ی مادر برای فرار از تعامل با کودک (دروین و مک‌دنیل، ۲۰۱۸) می‌تواند عوامل ایجاد مشکلات رفتاری در کودک باشد. این امکان وجود دارد که استفاده‌ی بیشتر مادران از فناوری‌های دیجیتال نشان از سایر خصوصیات والدین یا خانواده‌ها باشد که به‌طور مستقل، استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی و مشکلات رفتاری کودکان را پیش‌بینی می‌کند. لذا برای مشخص‌تر شدن این موضوع، لازم است تا مطالعات گسترده‌تری در این زمینه صورت گیرد.  
از جمله پیشنهادهای پژوهش حاضر، بررسی نقش ویژگی‌های شخصیتی مادران در ارتباط با استفاده‌ی آسیب‌زا از شبکه‌های اجتماعی مجازی، انجام مطالعات در رابطه پدران با کودکان و همچنین استفاده از پژوهش‌های کیفی در این زمینه می‌باشد. همچنین انجام پژوهشی در میان والدین نوجوانان و بررسی مشکلات رفتاری آنان پیشنهاد می‌شود.

## منابع

- احمدپور، جمال؛ اصغری، زهرا؛ سلطانیان، علیرضا؛ محمدی، یونس و پورالعجل، جلال. (۱۳۹۷). بررسی روایی و پایایی ویرایش فارسی پرسشنامه آسیب‌زا از اینترنت، *اپیدمیولوژی ایران*، ۱۴(۱): ۵۳-۶۲.
- سواری، کریم. (۱۳۹۲). بررسی رابطه سلامت روان و روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه، *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۳(۱۰): ۳-۱۱.
- شریفی، شهپر و ایروانی، محمدرضا. (۱۳۹۷). پیش‌بینی اختلال رفتاری کودکان بر اساس کیفیت زندگی و اعتیاد به اینترنت مادران در دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی، *مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی*، ۴(۱): ۱۹۴-۲۰۲.

- Drouin, M & McDaniel, B. (2018). Technology Interference in Couple and Family Relationships. *The Oxford Handbook of Cyberpsychology*, 114-132
- Fox, J. Osborn, J. L & Warber, K. M. (2014). Relational dialectics and social networking sites: The role of Facebook in romantic relationship escalation, maintenance, conflict, and dissolution. *Computers in Human Behavior*, 35, 527-534
- Ghanizadeh, A. Izadpanah, A. Abdollahi G. (2007). Scale validation of the strengths and difficulties questionnaire in Iranian children. *Iranian Journal of Psychiatry*. 2(2), 65-71
- Goodman, A & Goodman, R. (2009). Strengths and difficulties questionnaire as a dimensional measure of child mental health. *Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(4), 400-403
- Goodman, R. (2001). Psychometric properties of the strengths and difficulties questionnaire. *Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337-1345.
- Goodman, R. (1997). The strengths and difficulties questionnaire A Research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581-586.
- Iran Internet Stats and Telecommunications Reports. (2020). Retrieved 30 October 2020, from <https://www.internetworldstats.com/me/ir.htm>
- Kildare, C & Middlemiss, W. (2017). Impact of parent's mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 75, 579-593.
- McDaniel, B. T. Everest, J & White, C. (2018). Parent distraction with technology and its impact on parenting quality. Poster presentation: *Illinois Council on Family Relations*. Normal, IL.
- McDaniel, B. T & Radesky, J. (2018). Technoference: Parent distraction by technology and associations with child behavior problems. *Child Development* 89(1), 100-109.
- McDaniel, B & Radesky, J. (2017). Technoference: parent distraction with technology and associations with child behavior problems. *Child Development*, 89(1), 100-109.
- کمال‌جو، علی؛ نریمانی، محمد؛ عطادخت، اکبر و ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۵). مدل‌یابی علی تأثیرات هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه‌های شبکه‌های مجازی و رضایت زناشویی، *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۶ (۲۴): ۵۳-۷۴.
- نیرومند، لیلا و ذهابی، شایسته (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر میزان حضور زنان در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: زنان ساکن شهر تهران)، *مطالعات رسانه‌ای*، ۱۰ (۲۸): ۵۳-۶۶.
- نوروزی، زهرا؛ روشن‌چسلی، رسول و فراهانی، حجت‌اله (۱۴۰۰). الگوی ساختاری استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت و مشکلات رفتاری کودکان با میانجی‌گری تعامل مادر-کودک، *روانشناسی کاربردی*، ۱۵ (۱): ۱۱۷-۱۳۹.
- نوروزی، زهرا؛ روشن‌چسلی، رسول و فراهانی، حجت‌اله (۱۳۹۹). پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان ۳-۵ ساله بر اساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت، *رویش روانشناسی*، ۱۱ (۵۶).
- وقایی، مریم و روشن، مریم (۱۳۸۵). بررسی روابط عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی خطر و محافظ خانواده با توانمندی‌ها و اختلال‌های عاطفی-رفتاری نوجوانان، *روانشناسی معاصر*، ۲: ۴-۱۷.
- یاربگر روش، محیا؛ عامری، فریده؛ فرح بیجاری، اعظم و دهشیری، غلامرضا (۱۳۹۸). رابطه استفاده از آسیب‌زای مادران از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مشکلات رفتاری کودکان، *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*، ۱۷ (۱): ۱۹۳-۲۱۸.
- Aljomaa, S. S. Qudah, M. F. A. Albursan, I. S. Bakhiet, S. F & Abduljabbar, A. S. (2016). Smartphone addiction among university students in the light of some variables. *Computers in Human Behavior*, 61, 155-164.
- Caplan, S. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1089-1097
- D'Angelo, J & Moreno, M. (2020). Screening for problematic internet use. *Pediatrics*, 145(Supplement 2), S181-S185
- Dong, H. Yang, F. Lu, X & Hao, W. (2020). Internet addiction and related psychological factors among children and adolescents in china during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic. *Frontiers in Psychiatry*, 11.

- Northrup, J & Smith, J. (2016). Effects of Facebook maintenance behaviors on partners' experience of love. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 38(2), 245-253.
- Radesky, J. S. Kistin, C. Eisenberg, S. Gross, J. Block, G. Zuckerman, B & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: The excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics* 37(9), 694-701.
- Ridgway, J. L & Clayton, R. B. (2016). Instagram unfiltered: Exploring associations of body image satisfaction, Instagram #selfie posting, and negative romantic relationship outcomes. *CyberPsychology Behavior, and Social Networking*, 19(1), 2-7.
- Roberts, J. A & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior*, 54, 134-141
- Tang, C. S & Koh, Y. Y. (2017). Online social networking addiction among college students in Singapore: Comorbidity with behavioral addiction and affective disorder. *Asian Journal of Psychiatry*, 25, 175-178.

